

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

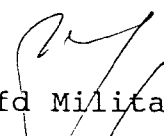
Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/1392	22 april 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 28/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

Commodore ✓

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28	070 - 3 18 6634
	Den-Haag	

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/1392
d.d. 22 april 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v.

AMAD

Intern:

HMID

HSV

HMA

HPEA

MA-D

Archief

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

28/93

(Afgesloten 221600 APR 1993)

Kroatië

Op 24 april a.s. zal, vermoedelijk in Bosnië-Herzegovina, de inaugurele zitting plaatsvinden van een gezamenlijk "federaal" parlement van de "Servische" republieken in Kroatië en Bosnië-Herzegovina. Dit is bekend gemaakt na een zitting op 20 april van het parlement van de Krajina, de "Servische" republiek in Kroatië, dat bij die gelegenheid tevens zijn afgevaardigden naar het "federale" parlement heeft benoemd. Door het gezamenlijke parlement zal op termijn een ministerraad worden gekozen met leden uit beide Servische gemeenschappen, die de wetgeving van beide republieken op onder meer het gebied van buitenlandse politiek, defensie en veiligheid moet coördineren. De vice-president van de Bosnisch-Servische republiek Koljevic, die eveneens in de Krajina aanwezig was, stelde dat dit het antwoord was op de voortdurende chantage door de internationale gemeenschap van de "Servische natie".

Volgens Koljevic vormt de geplande bijeenkomst de eerste fase in de uitvoering van het besluit tot staatkundige aaneensluiting dat in oktober j.l. door beide Servische staten was genomen. Reeds vorige week hadden functionarissen van de Krajina de mogelijkheid genoemd van de vorming van een gezamenlijke staat met Banja Luka als hoofdstad en de Bosnisch-Servische leider Karadzic als president. Uit de jongste berichten kan worden opgemaakt dat het op korte termijn in de bedoeling ligt een (con)federaal staatsverband op te richten, waarbinnen de Krajina en de "Servische Republiek" (in Bosnië-Herzegovina) vooralsnog zullen blijven voortbestaan.

De vorming van een gezamenlijk staatsverband staat haaks op zowel het Vance-vredesplan voor Kroatië (en het mandaat van UNPROFOR, dat de UNPA's integrale delen van Kroatië noemt) als het Vance-Owenplan voor Bosnië-Herzegovina, dat de aansluiting van delen van die republiek bij andere staten verbiedt. Het is zeer goed denkbaar dat de Kroatische regering op grond van de genoemde Servische besluiten tot de conclusie komt dat de soevereiniteitcontrole over de door Serviërs gedomineerde gebieden niet langs diplomatieke weg kan worden herwonnen. In die omstandigheden lijken gewapende acties de enige mogelijkheid om het vredesplan uit te voeren. Kroatië zal dan ook bij de VN aandringen op een harde opstelling tegen de autoriteiten in de UNPA's en uitvoering van het vredesplan voor Kroatië af te dwingen. Aangezien zo'n koerswijziging van de VN, die onvermijdelijk tot gewapende confrontaties tussen UNPROFOR en de Serviërs zou leiden, onwaarschijnlijk is, moet worden aangenomen dat besluitvorming over nieuwe Kroatische offensieve operaties, gericht op herovering van (delen van) de betreffende gebieden, door de recente ontwikkelingen een nieuwe impuls zal krijgen.

Zoals de Kroatische offensieven rond UNPA-zuid van januari j.l. hebben aangetoond, is de aanwezigheid van UNPROFOR in de UNPA's geen beletsel voor kleinschalige Kroatische acties. Dergelijke acties, die relatief weinig voorbereidingen eisen, behoren op korte termijn dan ook zeker tot de mogelijkheden. Hoewel de Kroatische regering onder binnenlandse druk staat om de terugkeer van Kroatische vluchtelingen naar hun woonplaatsen in de UNPA's mogelijk te maken, is het denkbaar dat zij grootschaliger offensieven zal uitstellen tot na het vertrek

van UNPROFOR. Zoals bekend is het mandaat van de vredesmacht vorige maand in beginsel verlengd tot eind juni.

Overigens is het opmerkelijk dat het Kroatisch-Servische parlement bijeenkwam in Okucani (UNPA-west) en niet in Knin, de hoofdstad van de Krajina, zoals vooraf was aangekondigd. Dit kan mogelijk verband houden met tegenstellingen onder de Kroatische Serviërs. Zoals reeds eerder gemeld, is er sprake van politieke controversen binnen de Krajina. Zo is er de tegenstelling tussen de Serviërs uit Dalmatië en die uit Slavonië, de twee componenten waaruit de Krajina bestaat. De huidige president Hadzic is afkomstig uit Slavonië, terwijl zijn voorganger Babic, die in 1991 werd afgezet in verband met zijn verzet tegen het Vance-plan, maar toch nog aanhang lijkt te bezitten, een Dalmatiër is. Daarnaast is sprake van conflicten tussen voor- en tegenstanders van onderhandelingen met de Kroatische regering over een vredesregeling binnen het Kroatische staatsverband. Het is in dit verband mogelijk van belang dat tijdens de zitting in Okucani geen opvolger is benoemd voor de eind vorige maand als gevolg van de genoemde tegenstellingen demissionair geworden regering-Zececic. Besluiten over uitvoering van het met Kroatië door VN-bemiddeling bereikte akkoord over de in januari door de Kroaten veroverde gebieden rond UNPA-zuid, waarover het Krajina-parlement zich ook zou buigen, zijn eveneens uitgesteld.

Er is sprake van wrijvingen tussen UNPROFOR en de Servische autoriteiten in de Krajina. Vorige week is de coördinator voor UNPROFOR, Thornberry, geconfronteerd met een Servische eis tot betaling van bijna 4 miljoen US dollar voor huisvesting van VN-personeel. Ook eisen de Kroatische Serviërs VN-steun ter compensatie van de gevolgen van de "blokkade" van de Krajina. De minister van Binnenlandse Zaken van de Krajina, Martic, heeft leden van het Deense UNPROFOR-bataljon in UNPA-noord ervan beschuldigd de Servische eenheden te provoceren in een poging Kroatië een rechtvaardiging te geven om de Krajina met geweld in te lijven. Op grond daarvan rechtvaardigde hij recente beperkingen in de bewegingsvrijheid die zijn regering VN-personeel had opgelegd. Ook in de Nepalese sector (UNPA-west) is sprake van irritatie tussen VN-personeel en de Serviërs.

De wrijvingen lijken in ieder geval deels verband te houden met het feit dat UNPROFOR de Serviërs niet onbeperkt toegang verleent tot de landbouwgrond in de UNPA's, die juist dezer dagen ingezaaid zou moeten worden. Het is echter ook denkbaar dat de Serviërs willen proberen de bewegingsvrijheid van UNPROFOR in de Krajina zodanig te beperken dat de VN zich feitelijk gedwongen ziet het UNPROFOR-personeel terug te trekken tot de grenzen van de UNPA's. In dat geval zou dit een buffer vormen tegen eventuele Kroatische agressie.

Bosnië-Herzegovina

De bevelhebber van UNPROFOR, Wahlgren, heeft verklaard dat Srebrenica in overeenstemming met de bestandsbepalingen van het afgelopen weekeinde gedemilitariseerd is. Eerder deze week waren er aanwijzingen dat de Moslims in de stad uit vrees voor hernieuwde Servische aanvallen nauwelijks wapens hadden ingeleverd. Een groot aantal Moslims zou de afgelopen dagen met medeneming van hun wapens zijn gevlucht naar de andere steden in oost-Bosnië die nog door Moslims worden beheerst, zoals Zepa, Gorazde en Tuzla.

De uitspraak van Wahlgren lijkt vooral bedoeld om de definitieve verovering van Srebrenica door de Serviërs te voorkomen. Daarom verwees hij ook naar de beslissing van de Veiligheidsraad van het afgelopen weekeinde om de stad tot een veiligheidszone uit te roepen. Wahlgren heeft onderstreept dat een aanval op Srebrenica in de huidige omstandigheden als een directe aanval op UNPROFOR zal worden beschouwd. Dit is zeer opmerkelijk, gezien het feit dat de sterkte van de VN in Srebrenica niet meer dan 150 man bedraagt.

UNHCR heeft de Veiligheidsraad gevraagd de "veiligheidszone" rond Srebrenica, waartegen op grond van een beslissing van het afgelopen weekeinde geen gewapende acties mogen worden ondernomen, uit te breiden tot Zepa en Gorazde. Doel zou zijn daarmee de verovering van die steden door de Serviërs te voorkomen. Begin deze maand hebben dezen reeds aangegeven, in weerwil van het Vance-Owenplan, geen Moslim-provincie aan de Bosnisch-Servische grens te zullen tolereren. Inwilliging van het verzoek van UNHCR zou echter de bereidheid impliceren aanvullende UNPROFOR-eenheden naar Gorazde en Zepa over te brengen.

De autoriteiten van Srebrenica hebben de afgelopen dagen geweigerd de evacuatie van burgers uit de stad goed te keuren, tenzij het ernstig gewonden of zieken betrof. Officieel heette het dat de Bosnische autoriteiten er zeker van wilden zijn dat degenen die er het meest behoefte aan hadden, als eersten van hulp zouden zijn verzekerd. In de praktijk beoogden zij echter vermoedelijk ook een ontvolking van de stad, en daarmee feitelijk een etnische zuivering ervan, te voorkomen. Mogelijk rekenden zij er tevens op dat hernieuwde Servische agressie tegen de burgerbevolking van Srebrenica, en de publiciteit die daarmee gepaard zou gaan, een sterkere internationale betrokkenheid bij het conflict in Bosnië-Herzegovina dichterbij zouden brengen.

De strijd tussen Kroaten en Moslims in centraal-Bosnië lijkt zich steeds verder uit te breiden. Daarbij wordt melding gemaakt van wederzijdse oorlogsmisdaden tegen de burgerbevolking. Er is geen sprake meer van losstaande incidenten, maar van een stelselmatige strijd bij een groot aantal steden, zoals Travnik en Vitez. De afgelopen dagen heeft de strijd naar verluidt ook de stad Mostar bereikt, die reeds vorig jaar door de (Bosnische) Kroaten is uitgeroepen tot hoofdstad van de door hen gedomineerde gebieden in Bosnië-Herzegovina. Deze vijandelijkheden houden waarschijnlijk mede verband met de onverenigbare concepten die beide bevolkingsgroepen hanteren voor de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina. Het heeft er alle schijn van dat de Kroaten beogen de volledige controle te verwerven over de aan hen in het kader van het Vance-Owenplan toegewezen provincies. Daarbij zijn er aanwijzingen dat "externe elementen" (Kroatische militairen uit Kroatië zelf of buitenlandse islamitische vrijwilligers) in een aantal gevallen verantwoordelijk zijn geweest voor incidenten die de betrekkingen tussen beide etnische groeperingen verder hebben verslechterd.

Tegen deze achtergrond probeert de internationale bemiddelaar Owen het vredesproces nieuw leven in te blazen. Hij heeft gisteren de Servische president Milosevic bezocht en hem opgeroepen de druk op de Bosnische Serviërs op te voeren om alsnog in te stemmen met het mede door Owen opgestelde vredesplan. Ook zal hij de komende dagen de Kroatische president Tudjman en zijn Bosnische ambtgenoot Izetbegovic bezoeken.

De Russische minister van Buitenlandse Zaken Kozyrev heeft indirect de Veiligheidsraad bekritiseerd voor zijn "overhaaste" aanscherping van de sancties tegen "Joegoslavië" in het afgelopen weekeinde als reactie op de Servische agressie rond Srebrenica. Daarbij wees hij erop dat een "Westerse interventie" in Bosnië-Herzegovina het gevaar met zich meebrengt van een algemene Balkan-oorlog. Zijn speciale afgezant voor Bosnië-Herzegovina, Churkin, toonde enig begrip voor de bezwaren van de Bosnische Serviërs tegen het Vance-Owenplan. Hij riep hen echter op tevreden te zijn met "minimale aanpassingen" en binnen enkele dagen een oplossing te aanvaarden. Russische diplomaten blijven melding maken van een sterk pro-Servische stroming in de Russische binnenlandse politiek en hebben het vermoeden geuit dat de pro-Servische sentimenten vooral worden gebruikt door de conservatieven als wapen in de binnenlands-politieke strijd tegen president Yeltsin.

Een woordvoerder van de Amerikaanse president Clinton heeft verklaard dat het de Amerikaanse regering niet gelukt is de Europese bondgenoten te winnen voor het idee van een beperkt gewapend ingrijpen in Bosnië-Herzegovina als reactie op de Servische agressie. Zowel de Britse als de Franse regering zouden daarbij hebben gewezen op het gevaar van Servische vergeldingsacties tegen UNPROFOR. Ook lijken de Europese landen geen voorstander van het opheffen van het embargo op wapenaankopen door de Bosnische regering. Anderzijds dringen de Niet-Gebonden Landen in de VN juist aan op goedkeuring van verdergaande maatregelen tegen de Bosnische Serviërs, inclusief gewapende interventie, door de Veiligheidsraad.

Ook de Secretaris-Generaal van de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC) heeft scherpe kritiek uitgeoefend op de in zijn ogen zwakke opstelling van de Veiligheidsraad tegenover de Servische agressie rond Srebrenica. Volgens hem zijn de Bosnische Moslims opgeofferd aan het westerse belang in een voor Yeltsin positieve uitslag van het referendum in Rusland. Hij riep de Veiligheidsraad nogmaals op het embargo op wapenaankopen door de Bosnische regering op te heffen en effectieve militaire maatregelen tegen de Serviërs goed te keuren. De genoemde uitspraken onderstrepen de groeiende onvrede in de islamitische wereld over het onvermogen van de internationale gemeenschap om de Servische agressie tegen de Moslims een halt toe te roepen. De roep om verdergaande maatregelen zal naar verwachting de komende weken nog luider worden, met name vanuit de islamitische wereld. Tot op heden is echter ook van die zijde nog nauwelijks gepleit voor unilaterale, niet door de VN gesanctioneerde, stappen.

Servië/Montenegro

Bosnisch-Servische politie, bijgestaan door Servische autoriteiten, heeft de afgelopen week razzia's uitgevoerd in vluchtelingenkampen van Serviërs in "Joegoslavië" op zoek naar weerbare mannen in de dienstplichtige leeftijd. Een aantal van hen zou zijn overgebracht naar Bosnië-Herzegovina, dan wel overgedragen aan de autoriteiten van de Krajina, indien kon worden vastgesteld dat zij daarvandaan afkomstig waren. Deze melding onderstreept de tenminste passieve steun die de Servische autoriteiten geven aan de Bosnische Serviërs. Zij lijkt ook aan te geven dat de (Bosnische) Serviërs tekorten aan personeel hebben.

Een Italiaans onderzoeksbureau heeft verklaard dat "Joegoslavië" over raketten van het type SCUD-B beschikt. Het land zou deze verworven hebben uit Rusland of andere delen van het GOS. Deze melding kan niet worden bevestigd. Eerder deze week is overigens wel gemeld dat dezer dagen vanuit Malta een Liberiaans of Panamees schip met zware wapens van Russische makelij vertrekt naar Durres in Albanië. Er zijn aanwijzingen dat onlangs een soortgelijk transport zijn lading in Albanese territoriale wateren heeft overgebracht op een Russisch schip, dat de wapens vervolgens naar "Joegoslavië" zou hebben vervoerd.

Het lijkt vooralsnog zeer onwaarschijnlijk dat Rusland SCUDs aan "Joegoslavië" zou willen leveren of dat "Joegoslavië" deze zou willen aanschaffen. De eventuele inzet van SCUDs zou in militair opzicht weinig zin hebben en in politiek opzicht waarschijnlijk zeer contra-productief werken. Ook aan andere zware wapens van Russische makelij lijkt in "Joegoslavië" zelf, dat nog beschikt over ruime wapenvoorraden van de voormalige JNA, vooralsnog weinig behoefte te bestaan.

Volgens het Roemeense ministerie van Transport moeten schepen onder Roemeense vlag die het Servische deel van de Donau bevaren, per keer 7500 US dollar aan Belgrado betalen. Mogelijk vormt dit een van de strafmaatregelen waarmee "Joegoslavië" vorige week bedreigd had tegen de Donau-oeverstaten die medewerking verlenen aan de controle op de naleving van de VN-sancties tegen het land. Het is echter ook denkbaar dat Roemenië met dit bericht nogmaals wil benadrukken dat het zware verliezen lijdt door het VN-embargo, hetgeen van belang kan zijn in

verband met eventuele Roemeense verzoeken om compensatie door de internationale gemeenschap.

Conclusie/voorzicht

Op korte termijn zullen de eerste concrete stappen worden gezet in het kader van de staatkundige samenvoeging van de "Servische" republieken in Kroatië en Bosnië-Herzegovina. Daarmee worden de VN-vredesplannen voor beide republieken doorkruist. Waarschijnlijk zal Kroatië daarin een aanleiding zien om aan te dringen op een actievere rol van UNPROFOR bij de uitvoering van het VN-vredesplan en, indien dit pleidooi niet gehonoreerd wordt, de besluitvorming omtrent eenzijdige gewapende acties tegen de "Servische" gebieden aanzienlijk zal versnellen. Een additionele factor van betekenis daarbij kan de kennelijk aanhoudende politieke instabiliteit in de Krajina zijn.

Er is sprake van toenemende wrijvingen tussen UNPROFOR en de autoriteiten van de Krajina. Het is niet uitgesloten dat laatstgenoemden willen proberen de activiteiten van de VN-vredesmacht in de Krajina dermate te beperken dat zij zich zal moeten terugtrekken tot de grenzen van de UNPA's en daarmee feitelijk een buffer zou gaan vormen tegen eventuele Kroatische aanvallen op de "Servische" gebieden.

UNPROFOR heeft Srebrenica tot gedemilitariseerd gebied verklaard. Indien de Serviërs desondanks zouden vasthouden aan hun voornemen de stad onder directe controle te brengen, zal dit naar verwachting leiden tot een directe confrontatie met UNPROFOR. Dit kan resulteren in een escalatie van geweld in oost-Bosnië, maar ook elders in de republiek en zelfs in Kroatië. Overigens zou ook de uitbreiding van de door de Veiligheidsraad uitgeroepen "veiligheidszone" tot Gorazde en Zepa dergelijke gevolgen kunnen hebben.

De gevechten tussen Kroaten en Moslims in grote delen van centraal Bosnië-Herzegovina houden vermoedelijk verband met pogingen van eerstgenoemden om de aan hen door "Vance-Owen" toegewezen delen van de republiek onder exclusieve controle te brengen. De strijd heeft kenmerken verkregen van etnische zuivering. Dit kan niet alleen negatieve gevolgen hebben voor het onderlinge, tegen de Serviërs gerichte samenwerkingsverband, maar geeft ook eens te meer aan dat een vredesregeling op basis van het Vance-Owenplan vrijwel uitgesloten is.

Een Italiaans onderzoeksbureau heeft verklaard dat "Joegoslavië" over raketten van het type SCUD-B beschikt. Het land zou deze verworven hebben uit Rusland of andere delen van het GOS. Deze melding kan niet worden bevestigd. Zowel in militair als in politiek opzicht lijkt "Joegoslavië" weinig behoefte te hebben aan SCUDs.